

LÄRARHANDLEDNING

**Upplev scenkonst med barn
och unga – ett samtalsstöd**

HEJ PEDAGOGER!

Vad roligt att ni ska eller har upplevt scenkonst med barn och unga! Detta material kan ni som pedagoger använda er av inför och efter er scenkonstupplevelse. Det är menat att ni ska se materialet som en inspiration, där ni kan välja de delar som fungerar bra för er. Materialet vill stimulera era elever till att individuellt och som grupp reflektera kring upplevelsen.

Materialet är uppdelat i sex delar.

Del 1

Om barnkonventionen

Här kan ni läsa mer om barns rätt till kultur.

Del 2

Om Kulturcentrum Asken och Skapande skola

Här hittar ni information om Kulturcentrum Asken och vårt uppdrag inom skapande skola.

Del 3

Inför föreställningen

Här hittar ni förslag på hur ni kan förbereda er inför ert besök.

Del 4

Under föreställningen

Här hittar ni förhållningssätt under föreställningen.

Del 5

Efter föreställningen

Här hittar ni förslag på en modell för hur ni kan lägga upp samtal tillsammans i klassen efter er scenkonstupplevelse.

Del 6

Referenslitteratur

För den nyfikne som vill läsa mer.

DEL 1: BARNKONVENTIONEN

FN:s konvention om barnets rättigheter har som mål att ge barn, oavsett bakgrund, rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Barnkonventionen klargör vilka rättigheter alla barn i hela världen har.

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) slår fast alla barns rätt till kultur. I praktiken är den rätten avhängig hur väl vi vuxna axlar vårt ansvar att säkra denna rättighet. Det handlar om att ge barn och unga goda förutsättningar att utvecklas till självständiga individer genom att ge dem tillgång till olika kulturella uttrycksformer samt kunskap och resurser för eget skapande.

Genom artikel 13 uttrycker barnkonventionen barnets rätt till yttrandefrihet. Den rätten innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.

Förutom barnkonventionen, den nationella ungdomspolitiken och den nationella kulturpolitiken berör även läroplanerna barns och ungas rätt till kultur. I både läroplanen för förskolan och läroplanen för den obligatoriska skolan tas åtskilligt upp som handlar om rätten till kultur samt barns rätt att bli lyssnade till. Kulturinsatser i förskolans och skolans löpande arbete är av central betydelse för barns utveckling och bildning.

DEL 2: KULTURCENTRUM ASKEN OCH SKAPANDE SKOLA

Kulturcentrum Asken grundades 1995 för att tillgängliggöra de estetiska ämnena för de allra viktigaste, nämligen barn och unga. Kulturcentrum Asken ligger i Utbildningsförvaltningen i kommunen och är ett resurscentrum för ökad måluppfyllelse för förskola och grundskola genom estetiskt lärande och språkfrämjande arbetssätt. Asken bedriver pedagogisk verksamhet som syftar till att inspirera och utveckla barns kreativitet genom bild/film, dans, drama/teater, musik och egna föreställningar.

Kulturcentrum Asken har i uppdrag från huvudman att ansöka om det statliga bidraget Skapande skola från Kulturrådet. Ett statsbidrag som ska bidra till att konst och kultur integreras i skolan. Genom möten med professionella kulturaktörer och kulturverksamheter ger bidraget elever i grundskolan möjlighet att fördjupa sig inom en variation av olika konst- och kulturuttryck, utveckla sitt eget skapande samt uppleva och utveckla förståelse för professionella konst- och kulturuttryck.

Statsbidraget säkerställer att barn och unga exponeras för konst och kultur oavsett geografisk placering, socioekonomiska förutsättningar eller vårdnadshavares intressen.

Scenkonst är stundens konst, det är mötet mellan föreställningen och dess publik. I detta möte finns bildberättande, visuella och fysiska händelser, ibland tysta men expressiva känslodrivna partier, ljusets inverkan, rummets förändringar och dansens rörelsevokabulär. Vi upplever något som ibland kan vara svårt att sätta ord på. Scenkonst för skola och förskola är den mest demokratiska scenkonsten, majoriteten av publiken möter scenkonst första gången genom skolan. För många barn och ungdomar är det kanske den enda möjligheten att möta scenkonst – och detta möte kan för en ung människa vara roligt och angeläget eller till och med fantastiskt och omvälvande!

- Konst och kultur i alla dess former har en unik roll i vårt samhälle.
- Konst och kultur har förmågan att sätta vår samtid under lupp och syna människans livsvillkor ur olika perspektiv.
- Konst och kultur har förmågan att ställa de svåraste frågorna och visa de ömmaste känslorna.
- Konst och kultur får dig att växa som människa och öppnar upp för förståelse för andra och dig själv.
- Konst och kultur stärker din empatiska förmåga och bidrar till att utveckla ett kritiskt tänkande.
- Konst och kultur väcker nyfikenhet, frågor och tankar om de stora existentiella frågorna oavsett hur ung eller gammal du är.

DEL 3: INFÖR FÖRESTÄLLNINGEN

Förbered efter förutsättningar och förmåga! Om det finns möjlighet - utgå gärna från tillgängligt material. För att era barn och elever ska få ut mesta möjliga av föreställningen så är en förberedelse över själva syftet av stor vikt även för att få barn och elever så delaktiga som möjligt. Att du som pedagog svarar på frågorna VAD, HUR och VARFÖR innan föreställningen.

För att underlätta själva upplevelsen är det bra om alla känner till de praktiska omständigheterna som till exempel hur ni tar er dit och hur länge det varar. Även andra praktiska saker som rör besöket kan vara bra att prata igenom innan.

Du behöver inte vara expert på föreställningens innehåll, tematik eller problemställningar. Du är en åskådare som i likhet med eleverna har sin helt egna upplevelse. Däremot spelar du som pedagog en viktig roll för elevernas öppenhet genom ditt sätt att visa intresse och i hur du värderar deras frågor och olika åsikter efteråt.

Mindmap

Försök att fånga upp vilka förväntningar eleverna har. Innan ni kommer till föreställningen kan det vara bra om ni tillsammans pratar lite kring era förväntningar och erfarenheter av att uppleva scenkonst.

Syftet med förarbetet är att väcka lust och intresse för föreställningen. Det kan också vara att ge en grundförståelse för scenspråket och att ge impulser till tankar kring föreställningen.

Gör såhär:

1. Skriv SCENKONST på tavlan.
2. Fråga eleverna vad de tycker eller tror att scenkonst är.
3. Har någon upplevt scenkonst tidigare?
4. Vilka associationer för eleverna av föreställningens namn?
5. Skriv upp det eleverna säger runt ordet SCENKONST. Samtala om vad ni skrivit på tavlan.

Praktiska tips!

- Boka kulturbuss 14 dagar i förväg via Dalatrafik.
- Boka busstid så att ni är på plats i god tid och har lite marginal efteråt.
- Det finns alltid en vuxen på plats som möter upp er när ni kommer fram. Hör vad som gäller kring logostiken på plats.

DEL 4: UNDER FÖRESTÄLLNINGEN

Barn och unga kan vara spontana. De kan reagera och tolka snabbt och intuitivt det som händer på scenen. Ofta har de behov av att meddela sig med omvärlden – scenaktörer, kompisar och vuxna – för att pröva tankar och lufta känslor. Barn- och ungpunkten kommenterar ofta föreställningen direkt. Prat och viskningar i barn- och ungpunkten behöver inte betyda bristande koncentration – snarast tvärtom. Scenaktörerna är vana vid detta och ser det som uttryck för publikens engagemang!

Du är inte ensam om ansvaret för publiken, som medföljande vuxen behöver man inte hyscha och tillrättavisa barnen och de unga om de inte stör övriga i publiken – och det händer sällan!

Ibland är det lätt att dra förhastade slutsatser av stämningen i salongen. Vi tror gärna att tysta elever är mer intresserade än de som reagerar mer högljutt. Men skenet kan bedra! Efter några föreställningar uppfattade ensemblen i en uppsättning att de tystare och lugnare sjätteklassarna var mer intresserade än de livligare och stökigare sjundeklassarna – medan det vid samtal med eleverna framkom att det var tvärtom. Den stillasittande publiken hade deltagit mindre aktivt och engagerat än den som sågs som en oroligare och mer okoncentrerad publik (Brinch, 2003). Barnpublik uttrycker känslor mer fysiskt än vuxenpubliken och på ett sätt som vi vuxna ibland missbedömer. Skräck kan bero på nervositet eller att föreställningen snuddar vid tabun eller pinsamheter. Det kan spridas oro i salongen när föreställningen handlar om berörande situationer och starka känslor. Ibland kan reaktioner i salongen vara riktade mot kamrater, lärare eller själva situationen – inte nödvändigtvis mot föreställningen.

Det är inte tillåtet att filma, fotografera eller spela in ljud under pågående föreställning. Däremot är du välkommen att fotografera och filma under applådtacket efter föreställningen.

Ett applådtack är ett sätt för publiken att uttrycka sin uppskattning. Långa applåder kan både betyda en extra hyllning, men även uttrycka en önskan om någon form av fortsättning. Den som vill ge extra uttryck för sin uppskattning kan även ställa sig upp och applådera efter avslutad föreställning.

Vi brukar säga till alla att stänga av sina mobiltelefoner helt och hållet och låta dem ligga kvar i fickor eller väskor. Detta för att det blir svårt för alla – även för de på scenen - att koncentrera sig om det lyser mobildisplayer i salongen.

DEL 5: EFTER FÖRESTÄLLNINGEN

Börja samtala kring föreställningens handling, ämne, angelägenhet och aktualitet. Innan ni kommer in på värderingar och smak. Respektera varje elevs syn på föreställningen. Lyssna på dem som vill diskutera!

Förslag på samtalsmodell:

Börja gärna med att göra en minnesrunda och eftersamtal där eleverna får dela sina olika beskrivningar, tolkningar och reflektioner av scenkonstupplevelsen med varandra. I detta förslag till eftersamtal har vi delat in samtalet i tre delar:

Beskrivande – Tolkan­de – Reflekterande

Beskrivande

Det är möjligt att någon uppmärksammar något som ingen annan hört/sett, eller att flera hört/sett samma sak men minns den olika. Börja med så sakliga beskrivningar som möjligt utan att värdera.

Förslag på frågor:

När började föreställningen tycker du?

Vad såg du?

Hur såg scenrummet ut?

Fanns det någon rekvisita och hur användes den, och när?

Fanns det musik i föreställningen? Vilka instrument hördes?

Hur förändrades ljuset under föreställningen?

Vilka rörelser såg du?

Tolkan­de

Den tolkan­de delen ger utrymme för olika synsätt. Var noga med att poängtera innan att alla tolkningar är lika ”rätt”. Ingen tolkning är mer korrekt än någon annan.

Förslag på frågor:

Vad skapar scenrummet för förväntningar tycker du?

Vad betyder de olika färger, former, saker mm som ni just beskrivit? Vilken funktion fyller det för föreställningen? Varför tror du att de som arbetat med föreställningen valde att göra just så här?

Hur förhåller sig aktörerna på scenen till rummet? Hur förhåller de sig till varandra? Vad skapar det för situationer tycker du?

Hur rörde sig dansarna: snabbt, långsamt, stort, litet, mjukt, hårt eller på något annat sätt? Vad bidrog det med enligt dig?

Vilken betydelse hade ljuset för dig?

Vilken betydelse hade musiken? Skapade musiken någon speciell stämning?

Fanns det ljudeffekter? Vilken betydelse hade ljudeffekterna enligt dig?

Ställ gärna följdfrågor, exempelvis ”Aha, varför tror du att du tolkade det på det sättet?” eller ”Vad säger ni andra, tolkar ni det likadant eller har ni tolkat det på ett annat sätt?”.

Reflekterande

Denna del ger möjlighet för att alla i klassen att, utifrån de tidigare delarna, fördjupa det de vill dela med sig av vad upplevelsen gav för associationer, känslor och kanske minnen. Den reflekterande delen kan vara mer självutlämnande, och därför är det bra om eleverna ges möjlighet att avstå från att delge detta inför gruppen om de så vill.

Förslag på frågor finns nedan. Om gruppen inte vill dela sina reflektioner muntligen, ge dem uppgift att skriva eller gestalta (i bild, drama, musik) sina reflektioner, och gör sedan en återsamling där alla som vill kan berätta om sina reflektioner.

Vilka känslor fick du när du hörde musiken? Kände du igen musiken?

Fanns det speciellt viktiga scener, händelser eller situationer enligt dig?

Vilka tankar och frågor väckte föreställningen hos dig?

Vad gav föreställningen dig för känsla eller känslor?

Vilken betydelse hade ljuset för dig?

Vilken betydelse hade musiken enligt dig? Skapade musiken någon speciell stämning?

Fanns det ljudeffekter? Vilken betydelse hade ljudeffekterna enligt dig?

Om du skulle lägga till eller ändra något i föreställningen, vad skulle det vara?

Vad tänker du om dina egna reaktioner på föreställningen?

Tycker du att föreställningen påstår något? Håller du med?

Var det någon av karaktärerna som gjorde ett starkare intryck på dig? Varför då?

Var det någon rörelse eller fysisk sekvens som gjorde ett starkare intryck på dig?

Varför då?

Har någon speciell del av föreställningen fastnat i minnet? Varför var det just den scenen som fastnade hos dig, tror du?

DEL 6: REFERENSLITTERATUR

Aulin-Gråhamn, Lena, Persson, Magnus, Thavenius, Jan, *Skolan och den radikala estetiken*, Studentlitteratur, Lund 2004

Barn - teater - drama, Centrum för barnkulturforskning nr 32, Stockholms universitet 2000

Barns smak – om barn och estetik, Centrum för barnkulturforskning nr 36, Stockholms universitet, 2004

Brinch, Rebecca, *Jordens ensammaste. En analys av en barnteaterföreställning och mötet med dess unga publik*, Centrum för kulturforskning, Växjö 2003

Gustafsson, Birgitta, Fritzen, Lena, *Idag ska vi på teater. Det kan förändra ditt liv. Om barnteater som meningsskapande i skolan*, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet 2004

Gärdenfors, Peter, *Lusten att förstå: om lärande på människans villkor*, Stockholm 2010

Helander, Karin, *Från sagospel till barntragedi. Pedagogik, förströelse och konst i 1900-talets svenska barnteater*. Carlssons, Stockholm 1998

Helander, Karin, *Barndramatik och barndomsdiskurser*, Studentlitteratur, Lund 2003, andra (rev.) upplaga 2014

Helander, Karin, *”Den var rolig och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var.” Om barnteater och receptionsforskning*, Locus 3-4/11, Stockholms universitet
Introduktion till filmpedagogik (red. Malena Janson), Malmö 2014

Lidén, Ellinor, *”Interkulturella perspektiv på scenkonst för barn och unga” Slutrapport till Statens kulturråd*, Stockholm 2012

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022

Raundalen, Magne & Schultz, Jon-Håkon, *Kan vi prata med barn om allt? De svåra samtalen*, Lund 2010

Roos Sjöberg, Jeanette, *I gränslandet mellan scen och publik. Nycklar till teater – med drama som metod*, Dalateatern 2000

Besök vår hemsida för mer information,
erbjudanden och kontakt!

Scanna för att komma till hemsidan

KULTURCENTRUM
Åsken